

Mälardalens högskola
Akademin för hållbar samhälls- och teknikutveckling

Kreativitet relaterat till gymnasieelevers självkänsla, ålder och genus

Eva Lillqvist

C-uppsats i psykologi, VT 2011
Handledare: Lena Almqvist
Examinator: Jakob Eklund

Kreativitet relaterat till gymnasieelevers självkänsla, ålder och genus

Eva Lillqvist

Kreativitet är resultatet av personliga egenskaper, kognitiva förmågor och sociala miljöer. Studiens syftet var att undersöka hur kreativitet är relaterat till självkänsla, ålder och genus hos gymnasieungdomar. 111 deltagare varav 77 flickor, 17-21 år deltog. Ett tredelat test användes med frågor om fritidsaktiviteter (aktivitet), ett självkänslatest ("Jag tycker jag är") samt ett kreativitetstest (Unusual Uses test). Resultatet av undersökningen visade inget samband mellan kreativitet och självkänsla men visade att ålder är relaterat till kreativitet. Yngre gymnasieungdomar var mer kreativa än äldre. Äldre hade högre självkänsla än yngre. Variabeln aktivitet kan ses som ett kreativitetsmått. Liksom variabeln kreativitet och visade variabeln aktivitet ett samband med ålder, yngre var mer aktiva än äldre. Det fanns inget statistiskt säkerställt samband mellan kreativitet och genus dock fanns en tendens till att pojkar kunde förutsägas vara något mer kreativa än flickor i undersökningen. Kreativitet kräver mod och för att våga vara kreativ behövs ett visst mått av självkänsla och självförtroende i en miljö som främjar aktiviteter som styrs av eget intresse och inre motivation.

Keywords: creativity, self-esteem, gender, adolescent, high school student

Inledning

Kreativitet härstammar från latinets *cre'o* som betyder skapa, eller frambringa (www.ne.se/kreativitet). En annan definition av kreativitet är: nyskapande aktivitet eller förmåga där man kan urskilja fyra delar: 1) lätthet att komma på idéer: flöde, den hastighet som nya idéer kommer fram, 2) rörlighet: flexibilitet, förmågan att producera olika sorters idéer, se saker ur olika synvinklar, använda flera sinnen för att skapa nya idéer, 3) originalitet: förmåga att formulera egna idéer som är ovanliga och unika, 4) konstruktiv bearbetning: bygga vidare på grundidé, utveckla idé (Egidius, 2005; Buzan, 2001). Ett kreativt förhållningssätt tar Esbjörnsdotter (1999) upp vilket kan vara att göra någonting mycket vardagligt på ett annat sätt. Williams (2002) refererar till definitioner som ofta används i populärare managementlitteratur där idéer anses kreativa om de är okonventionella och användbara. Människor är kreativa när de kan lösa problem, skapa produkter eller ställa frågor på ett sätt som är nytt men som så småningom blir accepterat menar Gardner (1999). von Stumm, Chung och Furnham (2010) definierar kreativitet som en kompetens vilken är resultatet av tre centrala delar såsom kreativ förmåga eller kapacitet, kreativa tankar eller tänkande disposition samt kreativ prestation och genomförande. May (2005) menar att kreativitet är mötet mellan subjektiva och objektiva poler. Skapande innebär att satsa allt och även riskera att misslyckas. Han menar att detta kräver ett speciellt mod. Det kan vara fysiskt mod, moraliskt mod, socialt mod, skapande mod. May anser vidare att mod innebär förmågan att gå vidare trots förtvivlan. Modets motsägelse är det totala engagemang som behövs parallellt med vetskapen om att kunna ha fel.

de Bono (1994) myntade begreppet lateralt tänkande vilket är ett sätt att tänka kreativt och systematiskt med olika metoder som används medvetet. Humor som en modell för asymmetriskt mönster kan även stå som modell för kreativitet. Ordet lateralt står för tankeförflyttning i sidled till skillnad från det normala tänkandets förflyttning längs spåret. Hans metod består av de sex tänkande hattarna som symboliserar olika tankesätt. Enskilt eller i grupp använder man hattarna

genom att man fokuserar på problem ur de sex olika perspektiv som hattarna representerar. Till exempel den vita hatten handlar om fakta och information medan den svarta domarhatten står för risker och söker efter hinder som motiveras logiskt.

Csikszentmihaly (1996) har ägnat stor del av sitt liv åt att forska om kreativitet och de positiva delarna av livet. Flow eller flöde är förmågan att skapa sin egen glädje, skaparkraft och totalt engagemang i livet, oberoende av de yttre omständigheterna, och det är något vi med övning och ihärdighet kan lära. Det viktigaste för att frigöra sig från den sociala kontrollen är förmågan att finna belöningar i ögonblickets händelser. Flowmodellen summeras i fyra steg: 1) att sätta upp mål, 2) att låta sig uppslukas av aktiviteten, 3) att vara uppmärksam på det som händer och 4) att lära sig njuta av omedelbara upplevelser. I känslan av flow glömmen individen sig själv, tid och rum. Hinder för att uppleva flow är stor blyghet, oro över hur man uppfattas av andra eller överdriven självupptagenhet.

Egidius (2005) anser att kreativitet stimuleras av humor och lekfullhet medan faktorer som byråkrati och stress är hämmande för kreativiteten. Kreativitet kan delas in efter olika slags kreativitet som till exempel vetenskaplig, musikalisk, konstnärlig och verbal kreativitet. Ett till kreativitet besläktat begrepp är serendipitet, som innebär att göra viktiga upptäckter av ett visst slag medan man sysslar med något helt annat.

De fyra P: na

Medan kreativitetsforskningen har dominerats av fokus på personlighetsdrag, kan kreativitet kanske bättre kunna uppfattas som en följd av personliga egenskaper, kognitiva förmågor och med sociala miljöer (Amabile, 1996; Kemple, David & Wang, 1996). Kozbelt, Beghetto och Runco (2010) listar en sammanställning av olika definitioner på kreativitet. Traditionellt refererar definitioner av kreativitetsbegreppen till de fyra p:na: process, person, produkt, plats. Senare har det även tillkommit två p:n – potential: barns och andras kreativa potential kan behöva utbildning eller annan support för att utvecklas och persuasion: kreativa personer förändrar andras tänkande och måste vara övertygande för att bli betraktade som kreativa. I denna framställning används de fyra p: na.

Process. De tidigare definitionerna av begreppet kreativitet fokuserade på den kreativa processen. Guilford (1967) beskriver en indelning av den skapande processen i fyra faser: 1) preparation - information samlas in, 2) inkubation - arbete pågår på undermedveten nivå, 3) inspiration - inspirerade lösningar kommer fram och 4) kontroll - lösningarna testas och bearbetas.

I stället för det mer slumpvisa begreppet association så föreslog Koestler (1964) att definiera kreativitet som en bisociativ process. Det innebär förmåga att tänka något utifrån olika perspektiv och att dessa möts. Ordvisar som till exempel ”Har du klocka - nej men jag har en knapp som är ur” är exempel på en bisociation.

För att den kreativa processen ska kunna äga rum menar Esbjörnsdotter (1999) att vi måste sluta försöka. Detta är vad Amabile (1996) kallar yttre motivation medan det som är effektivast för kreativiteten är inre motivation. Socialpsykologisk forskning på området har visat att inre motivation är en viktig faktor för kreativiteten medan yttre motivation kan ha en motsatt effekt och motarbeta kreativiteten. Människor blir mer kreativa när aktiviteter styrs av eget intresse och inre motivation istället för yttre motivation som ställts upp av andra, till exempel betyg och ekonomisk ersättning. Hoff (2003) menar därför att barns kreativitet inte utvecklas av hot eller belöningar, dvs. extern motivation. Williams (2002) anser också att inre motivation främjar kreativiteten medan yttre påverkansfaktorer missgynnar den.

Person. Guilford (1967) definierade kreativitet med fokus på person vilket har haft och till viss del än är en huvudfåra inom kreativitetsforskning. Han menade att forskarens problem på området kreativitet är just den kreativa personligheten och han utförde ett viktigt arbete i

kreativitetsforskningen genom att skilja mellan konvergent och divergent tänkande. Divergent tänkande innebär inriktning mot olika alternativ och nya idéer till skillnad mot konvergent tänkande som inte medger nya uppfattningar eller ny förståelse. Begreppet divergent tänkande används ofta som en synonym för kreativitet. Guilford (1950) menade att kreativa människor är ojämnt i utförandet av kreativa uppgifter och vissa författare i ämnet skriver om denna företeelse som vågor av kreativitet. Detta faktum innebär med stor sannolikhet att några tester av kreativitet också kan komma att uppvisa en stor variation. Tester av kreativa förmågor och kreativa kriterier kommer troligen att ha generellt låg tillförlitlighet.

Gardner (1999) anser att både intelligens och kreativitet innebär problemlösning och produktskapande. I kreativitetsbegreppet ryms även kategorin att definiera nya frågor inom ett ämne på ett sätt som till en början kan uppfattas som nyskapande. Andra skillnader är att den kreativa personen finns inom en disciplin eller yrke. Den kreativa personen gör något som är nytt men det som skapats kommer inte att sluta som enbart en nymodighet utan det kommer att fortsätta utvecklas vidare i nya skepnader, nya modeller etc. Gardner (2009) har efter sin teori om de olika intelligenserna inriktat sig på tankesätt. Han menar att förändringar som ständigt pågår ställer krav på nya sätt att tänka och en av dessa kognitiva förmågor är det kreativa tänkandet tillsammans med det disciplinerade, det syntetiserande, det respektfulla och det estetiska tänkandet. Om tänkandet skriver också Robinson (2011) som anser att vi för att uppnå vår hela kreativa potential i organisationer, skolor och i samhället behöver tänka annorlunda om oss själva och agera annorlunda mot varandra. Vi måste lära oss att vara kreativa.

Amabile (1996) ger exempel på adjektiv som kopplas ihop med den kreativa människan: positiv, kapabel, intelligent, humoristisk, individualistisk, insiktsfull, självsäker, okonventionell, sexig, snobbig, informell, uppfinningsrik, originell, reflekterande och självupptagen. Några av de adjektiv som inte relaterades till kreativitet var till exempel: tillgjord, försiktig, vardaglig, konservativ, konventionell, otillfredsställd, undergiven och misstänksam. de Dreu, Baas och Nijstad (2008) fastställde i sina test det som många kreativitets forskare tidigare argumenterat för nämligen att ett positivt sinnelag ökar den kreativa prestationen. De menar också att det inte är alla positiva känslor utan bara de aktiva som lycka och upprymdhet som ökar kreativiteten. Men även de aktiva negativa känslorna ilska och rädsla ledde till ökat kreativt flöde och originalitet.

Produkt. Trots den underförstådda betoningen på person i kreativiteten så har den mest framträdande rollen spelats av den konkreta produkten. Jackson och Messick (1965) sammanfattar kreativitet med egenskaperna ovanlig, lämplig, förvandling och kondensering. Författarna menar att kondensering uppnås av en kreativ produkt genom essensen i form av en bild eller idé och en sammanfattning med potential att utökas och tolkas på flera sätt. Ett ovanligt objekt väcker överraskning hos betraktaren. Förvandling och kondensering av en kreativ produkt måste vara lämplig och ovanlig. Torrance (1971) tittade på resultat av de till viss del kritiserade *Torrance test of creative thinking* för missgynnade grupper. Slutsatsen var att det kanske till och med var så att de i studien missgynnade svarta barnen förbereddes på kreativ utveckling genom avsaknad av dyra leksaker och spel. Denna avsaknad bidrog till att barnen utvecklade förmåga att improvisera med andra material för att göra egna leksaker och spel.

Plats (miljö). Kännetecknande för en kreativ miljö är öppenhet och trygghet (Egidius, 2005). Williams (2002) menar att kreativiteten ökar i en miljö som uppfattas vara bekväm och psykologiskt trygg så att kreatören kan släppa inre och yttre hinder för kreativiteten. En trygg miljö att dela idéer i föder fler förslag. Bournelli, Makri och Mylonas (2009) ger förslag på hur en god lärandemiljö bör vara: undervisnings miljön bör vara välfylld med kreativa problemlösningsaktiviteter som ger möjligheter till ifrågasättande och främjar elevens potential av kreativt tänkande.

Positiva överraskningseffekter har positiv inverkan på kreativiteten visade Isen, Daubman och

Nowicki (1987) där försökspersonerna som efter att helt överraskande bjudits på godis eller fått se en rolig film, ökade sin kreativitet i de givna uppgifterna. Det fanns även en långtidsverkande effekt av detta i de fortsatta försöken. Fodor och Greenier (1995) undersökte detta och kom fram till slutsatsen att testpersoner med hög motivation som fick positiv respons fick högt resultat i kreativitet och självpåverkan. Jackson och Messick (1965) menade att den kreativa personen, dennes produkt och omvärldens reaktion på dessa tillsammans bildar dramat - mänsklig uppfinningsrikedom. De samverkar intimt och vår ökade förståelse av den ena av dem även ökar vår förståelse av de andra.

Kreativitet och självkänsla i psykologisk forskning

Kreativitet kräver ett visst mod och för att människor ska kunna och våga vara kreativa behövs troligen ett visst mått av självkänsla och självförtroende. Självbild, självkänsla och självförtroende är närbesläktade. Egidius (2005) refererar till definition av självbild att det är ens föreställning om sig själv medan självförtroende är tillit av den egna förmågan att klara olika situationer, för Cullberg Weston (2009) är självförtroende det du gör och självkänsla handlar mer om den du är, det rykte du har inuti dig själv. Brister av självkänsla resulterar ofta i inre kritik och missnöje med sig själv.

Enligt Branden (2001) består självkänsla av två sammanlänkade delar, en känsla av personlig effektivitet och en känsla av personligt värde, det vill säga en förvissning om att man är duglig och värdig att leva. Människans behov av självkänsla finns i vår natur men vetskapen om vad som tillfredsställer detta behov är inte medfött utan är något som måste förvärfvas. Han menar att positiv självkänsla fungerar i praktiken som ett slags immunförsvar av medvetandet, som ger motståndskraft, styrka och en förmåga till förnyelse av människan. Utan en positiv självkänsla hämmas psykologisk utveckling. Kreativitet har i tidigare forskning (Verhaegen, Joormann, & Khan, 2005) ofta visat sig vara associerad med en högre risk för depression. Men man finner ingen direkt koppling mellan pågående depressiv känsla och kreativitet. Kopplingen mellan depression och kreativitet är snarare ett resultat av grubbleri menar de.

Cast och Burke (2002) anser att självkänsla fortsätter att vara ett av de vanligaste områdena för forskning inom socialpsykologi. Ett tag var det till och med synonymt med självbild i litteratur om självet. Fokuset på självkänsla beror till stor del på sambandet mellan hög självkänsla och ett antal positiva resultat för såväl individen som för samhället som helhet. Även självkritik används som synonym till självkänsla.

de Bono (1994) menar att när människan är i ett destruktivt och negativt tillstånd så är hjärnan inte förmögen att tänka nya kreativa tankar, även om det är då vi kan behöva vara som mest påhittiga och kreativa. Esbjörnsdotter (1999) intar ett mer Jungianskt perspektiv och anser att livet äger rum i det undermedvetna där de inre blockeringar och stöttestenar som hindrar oss att ”ta oss över vindbryggan ut i solljuset” är ambivalens, känslan av att inte vara värd något, fåfängt hopp och skuld. Flera forskare menar, enligt Williams (2002), att självförtroende främjar kreativitet genom att göra individerna mer motståndskraftiga mot att möta negativ feedback. Självkänslans stabilitet över tid är då en bättre indikator på självkritik av kreativa idéer än självkänslans nivå.

Självkritik är resultat av en kognitiv process av självdömande och är på medveten eller omedveten nivå det som håller tillbaka idéer och hämmar kreativt flow. Amabile (1996) beskriver omfattande empiriska belägg för att förväntningar om negativ bedömning minskar kreativiteten. Amabile, Hennesey och Grossman (1986) menar att exempelvis problem med det kreativa flödet kan uppstå när personen försöker leva upp till kraven från andra eller rättare sagt, försöker av fel skäl. Även Silvia och Philips (2004) beskriver detta och att självkritik minskar kreativiteten men om personen känner sig ha möjlighet att förbättras så har självkritik inte någon inverkan på kreativiteten.

Förslag på hur självkritik kan reduceras till förmån för den kreativa processen ger Williams (2002) genom att inrikta sig på två huvudområden: person- och feedback fokuserade strategier. I

den personfokuserade strategin ges förslag på bland annat hypnos, självinstruerande träning och att ta bort yttre belöning kopplat till kreativ utövning. I den feedback fokuserade strategin ges förslag på exempelvis konstruktiv och informativ feedback och en trygg, öppen miljö som uppmuntrar medarbetare till förslag. Man kan se på kreativitet som en kvalitativ aspekt av utförandet, antingen som en generellt lekfull kontra en mer affärsmässig inställning till uppgiften.

Även de Bono (1994) menar att kreativiteten gör livet roligare, intressantare och bildar ramen för samverkan med andra. Kreativt tänkande har stor motivationshöjande effekt eftersom människor blir intresserade av vad de gör. Den kreativa processen stannar upp när kreatören kritiserar sina idéer anser Williams (2002). Självkänslomotivet är den primära orsaken till självkritik som är det kognitiva resultatet av självdömande. Självkritik sker även på en undermedveten nivå. Självkänsla ses ofta som ett karaktärsdrag där den villkorade självkänslan växer av smicker och undvikande av negativ feedback medan personer med äkta självkänsla som är trygg med sina färdigheter och förmågor även accepterar sina svagheter.

En positiv korrelation mellan självkänsla och kreativitet fann Kemple, David och Wang (1996). De undersökte även blyghet med resultat att blyghet hade en negativ relation med kreativitet. Författarna refererar till flera underökningar som indikerar att låg självkänsla är en komponent i karaktärsdraget blyghet. Torrance och Philips (1972) menar att många potentiellt begåvade barn och vuxna misslyckas med att se sin potential eftersom de inte lärt sig använda sin frihet och samtidigt inte bryta mot regler. De är för lydiga och man ville hitta sätt att hjälpa dem släppa sin självkontroll för att kunna använda sin frihet till att lösa problem och bli mer kreativa. Denna kreativa typ av lärande kan vara vanskligt och de anser att det lätt leder till kontrollförlust i lärandesituationen, det kan bli kaos i klassrummet. Bournelli, Makri, och Mylonas (2009) som undersökt barns motoriska kreativitet och självuppfattning menar att man bör uppmuntra barnen att utveckla en positiv självuppfattning samt stärka deras kreativa idéer. Kreativa barn har ofta svårigheter i att forma sin självuppfattning eftersom föräldrar undertrycker barnens kreativa idéer. I en studie med syfte att empiriskt undersöka Rogers kreativitets teori refererar Harrington, Block och Block (1987) även till bland annat Rogers teori om kreativitet som förklarar att föräldrar som tillhandahåller en miljö av psykologisk stabilitet, frihet och icke-dömande för sina barn möjliggör för dem att utveckla sin kreativa förmåga.

Eftersom forskning om individuell kreativitet utvecklas, är det troligt att kunna dra nytta av fokus på betydelsen av självkritik föreslår Williams (2002). Framtida forskning som hjälper chefer att bättre förstå och minska självkritik hos sina medarbetare kan bidra till att öka kreativitet och innovation i organisationer. Förslag på hur man borde förhålla sig till forskningsresultat var enligt Isen, Daubman och Nowicki (1987) att lägga vikt vid att skapa en atmosfär av interpersonell respekt och därmed bidra till bra självkänsla som i sin tur kan främja kreativitet. I arbetslivet kan detta komma till stånd genom att låta medarbetare känna känsla av kompetens, egenvärde och respekt.

Genusfokus i kreativitetsforskning

Baer (1997, 1998), som har inriktat en stor del av sin forskning på kreativitet, gjorde en undersökning med tonåringar för att se om det var skillnader i intern respektive extern kreativ motivation. Resultatet visade att flickornas kreativitet sjönk markant om det fanns yttre begränsningar medan pojkars inte gjorde det. Ett sätt att mäta kreativiteten var ett test som utarbetats av Amabile (1996) där testpersonerna skriver poesi och berättelser som sedan bedöms av en sakkunnig jury. I Amabiles undersökningar framkom att yttre motivation av olika slag minskar kreativiteten, men där undersöktes inte skillnader i kön. Kaufman och Baer (2002) undersökte fenomenet med kreativitet och depression och det var speciellt framträdande för

kvinnliga poeter att lida av psykisk ohälsa. Varför poeter och varför kvinnliga då frågade de. En orsak till att skrivandet attraherar kvinnor är att de inte behöver välutrustade laboratorier eller annan krävande utrustning för sitt skapande. En annan orsak att de kvinnor som blir erkända har en känslighet för yttre påverkan som kan orsaka stress och psykisk ohälsa i högre grad än vad det gör för män i samma situation.

Baer och Kaufman (2008) gjorde en inventering av experiment där man jämförde skillnader mellan könen avseende kreativitet. Sammantaget menar de att trots att flera studier har undersökt könsskillnader i resultaten av test som designats för att mäta och förutse kreativitet så har inga relevanta skillnader mellan könen kunnat påvisas. Sjöberg (2009) visade i sin undersökning av personlighetstester att kvinnorna utmärktes av högre uthållighet, vänlighet, emotionell intelligens och självförtroende medan männen hade högre värden i kreativitet, öppenhet och perfektionism.

Av inledande litteraturstudie framkom att kreativitet är svårfångat och oberäkneligt. Det krävs mod att vara kreativ och för att våga vara det behövs ett visst mått av självkänsla och självförtroende i en miljö som främjar aktiviteter som styrs av eget intresse och inre motivation. Definition i denna studie av självkänsla är att det innebär att vara trygg med sina färdigheter och förmågor samt att även acceptera sina svagheter (Williams, 2002). Kreativitet är att lösa problem, skapa produkter eller ställa frågor på ett sätt som är nytt men som så småningom blir accepterat (Gardner, 1999).

Problemformulering och syfte

Kreativitet är en förmåga som alla människor har och som var och en kan utveckla (Robinson, 2011). För att vara kreativ behövs det mod och att hitta sin kreativa styrka kan påverka självkänslan (May, 2005). Syftet med denna studie var att undersöka hur kreativitet är relaterat till självkänsla hos gymnasieungdomar. Frågor som undersöktes var om det fanns samband mellan kreativitet och självkänsla hos gymnasieeleverna och om det fanns samband mellan kreativitet och genus samt kreativitet och ålder hos denna grupp ungdomar? Forskning som belyst dessa frågor med en kvantitativ ansats om kreativitet utifrån gymnasieungdomars förhållanden är svår att finna i någon högre utsträckning.

Metod

Deltagare

Elever ($n = 111$, 77 flickor) i åldern 17-21 år ($M = 18.34$), från en mellansvensk gymnasieskola deltog i undersökningen. Deltagarna representerade de nationella programmen Barn & Fritidsprogrammet ($n = 25$), Estetiska programmet ($n = 27$), Hotell & Restaurang programmet ($n = 5$), Samhällsprogrammet ($n = 31$), Medieprogrammet ($n = 3$), Naturvetenskapliga programmet ($n = 5$) och Omvårdnadsprogrammet ($n = 15$) vilket innebar elever från både studie- och yrkesförberedande program. Deltagarna erbjöds ingen kompensation för sitt deltagande. Undersökningarna ägde rum på lektionstid under vårterminens fyra sista veckor med ett bortfall på 53%.

Material

Aktivitetstest. För att få veta vilka fritidsaktiviteter ungdomarna ägnade sig åt användes AQ - The Activity Questionnaire. Hoff (2003) skapade till sin avhandling detta aktivitetsformulär. Från tidigare studier har det visat sig att barn som hittar på egna spel och lekar, barn som ritar, dansar och musicerar på fritiden också är mer kreativa. Denna undersöknings aktivitetsformulär

inleddes med persondata, namn, klass, ålder, kön och därefter en öppen fråga "Vad gör du på fritiden?" följt av en fråga med flera svarsalternativ "Gör du något av följande aktiviteter på din fritid? Markera med X" från alternativ "a) skriver dikter, b) skriver berättelser, gör egna tidningar, c) spelar teater eller skriver egna pjäser, d) ritar, tecknar, gör egna serier", till alternativ "h) hittar på egna danser, gör egna danssteg". I denna undersökning lades två punkter till på denna fråga, punkt "e) gör videofilmer, fotograferar" samt punkt "f) gör egna hemsidor, målar graffiti". Därefter följde frågan "Samlar du på saker", om frågan besvarades med "Ja" följde en uppmaning att ge exempel på detta. Den fjärde frågan var "Har du hittat på egna sällskapsspel eller lekar?", om frågan är jakande följde uppmaningen "Ge exempel". Så följde frågorna "Fantiserar och/eller dagdrömmer du ofta", "Tycker du om att vara ensam ibland?", och "Kommer du ihåg drömmar ofta? hade svarsalternativen "Nästan aldrig, Någon gång i veckan, Nästan varje dag" tillsammans med den sista frågan om "Hur långt tillbaks kan du minnas?" togs bort i det slutliga sammanställande av resultatet eftersom Cronbach Alpha var lågt när samtliga frågor var med. Index beräknades genom att varje svar gav ett poäng vilket sammantaget gav max sju poäng på aktivitetsformuläret.

Självkänslatest. För att studera ungdomarnas självkänsla användes skalan "Jag tycker jag är". Hoff (2003) använder Ouvinen-Birgestam (1999) "Jag tycker jag är" som är en metod för studiet av barns och ungdomars självvärdering. Den bygger på en självskattningsskala med ett antal påståenden om den egna personen som täcker centrala områden av självvärderingen. Den finns i två versioner: L-skalan för barn 7-9 år (lågstadiet) och MH-skalan för barn 10-15 år (mellan- och högstadiet) och MH-skalan användes i denna undersökning. Testet har använts Eliasson och Eriksson (2007) i deras undersökning av gymnasieflickor. Instrumentet består av fem delskalor med tre centrala områden inom självupplevandet: (a) Fysiska egenskaper hos individen 1) fysiska egenskaper, 14 påståenden om utseende och kroppsupplevande: sju positiva, till exempel "Jag är varken för fet eller för mager", sju negativa som vänds, till exempel "Jag skulle vilja ändra en hel del på min kropp" (b) Psykiska egenskaper hos individen 2) Färdigheter, talanger, begåvning, 14 påståenden: sju positiva, till exempel "Jag har lätt för att lära mig", sju negativa som vänds, till exempel "Jag glömmer lätt vad jag lärt mig" 3) Psykiskt välmående, 16 påståenden om psykisk stabilitet, styrka, ångest, aggressivitet: åtta positiva, till exempel "Jag är nästan alltid på gott humör", åtta negativa som vänds, till exempel "Jag blir lätt arg" (c) Individens relationer till andra i sin omgivning 4) Relationer till föräldrarna och familjen, 14 påståenden: sju positiva, till exempel "Jag är ganska lik mina föräldrar", sju negativa som vänds, till exempel "Hemma bryr sig ingen om mig" 5) Relationer till kamrater och lärare, 14 påståenden: sju positiva, till exempel "Jag har lätt att komma överens med andra", sju negativa som vänds, till exempel "Lärarna tycker inte särskilt bra om mig". Testet bestod av 72 påståenden med fyra svarsalternativ på varje fråga: 1) Stämmer precis (1 poäng) 2) Stämmer ungefär (2 poäng) 3) Stämmer dåligt (3 poäng) 4) Stämmer inte alls (4 poäng). Varje delskalors poäng summerades efter att de negativa påståenden hade vänts och sedan dividerades delskalan med antalet påståenden. Dessa var 14 för alla utom psykisk egenskaper som i detta instrument bestod av 16 påståenden. För den totala självkänslan summerades samtliga påståenden och dividerades med 72 för att få totala skalans medelvärde. Vidare i texten benämns delskala fyra med "relationer till familj" och delskala fem med "relationer".

Kreativitetstest. Den mest använda metoden att mäta kreativitet är skapad av Ellis Paul Torrance som kallas "Father of Creativity" (Kim, 2006). Test of Creative Thinking (TTCT) består av fem delskalor, bland annat Flöde: antalet relevanta idéer, och Originalitet: antalet ovanliga idéer. Som många efterföljande kreativitetstest mäter TTCT divergent tänkande vilket innebär tänkande som skapar nya idéer till exempelvis att komma på meningar som börjar på en given bokstav.

Många av de tidigare kreativitetstesten liknar konventionella intelligenstest. Amabile (1996) delar in kreativitetstest i tre olika grupper utifrån: personlighet, biografiska inventeringar och beteendevärdering. Biografiska inventeringar innebär att gruppera försökspersonerna i olika kategorier till exempel familjehistoria, utbildning, fritidsaktiviteter, fysiska karakteristika. Test som är byggda på beteendevärderingar är de som är mer lik intelligenstest där det mest kända och använda är Torrance Test of Creativity. Guilford (1967) använde sig av tegelstens test i en av sina många olika studier. Det innebar att testpersonen skulle lista så många sätt som möjligt att använda en tegelsten på. Det som mättes var flöde och flexibilitet. Senare har metoden modifierats till andra vardagliga saker som till exempel gem och tidningar.

För att mäta kreativitet i denna studie användes UUT- Unusual Uses test - Mjölkpakettestet. UUT är ett test som Hoff (2003) använt i flera av sina undersökningar med barn och som mäter flöde av idéer och idéflexibilitet. Testet innebär att försökspersonen ska komma på så många sätt som möjligt att använda ett mjölkpaket. Flödet mäts genom att summera antalet relevanta svar. Flexibilitetsfaktorn beräknar antalet kategorier eller användningsområden. Denna undersökning avgränsades till att endast ta flödet i beaktande. Variabeln kreativitet-flöde beräknades genom att varje svar gav ett poäng som sedan summerades ihop. Minimum var noll poäng och maximum var inte givet. Maxtid för delprovet var 15 minuter. Hoff (2003) hade i ett av sina test med 10-åringar värden på 0-18 poäng på mjölkpakettestet.

Procedur

Inledande mejlkontakt med ett antal lärare i främst psykologi, filosofi och kommunikation togs på den aktuella skolan. Efter positiva svar följde studier av lärarnas scheman för att hitta tillfällen att göra testet på. I slutet på vårterminen bestod många lektioner av prov och andra redovisningar vilket reducerade antalet möjliga tidpunkter. Missivbrev skickades ut vid senare konfirmerande mejl med information om studiens syfte, de etiska principerna och kontaktuppgifter till psykologistudenten samt handledaren vid MDH. Varje deltagare fick även ett missivbrev vid själva testtillfället. Detta lästes även upp för deltagarna med information om att det var frivilligt att delta, att alla deltagares resultat kommer att behandlas konfidentiellt och att uppgifterna som de gav enbart kommer att användas i forskningssyfte, enligt Etiska rådets bestämmelser. Testet bestod av ett häfte i A5 format med inledande aktivitets frågor, därefter självkänslotestet följt av kreativitetstestet. Det tog 10-15 minuter att genomföra testet.

Resultat

Undersökningen gällde gymnasieelever. Gruppen delades in i tre åldersklasser. Av självkänslans fem delskalor anges dessa som medelvärden för att ge en tydligare jämförelse mellan dem (se Tabell 1). I tabellen kan statistik för variablerna kreativitet-flöde, de fem självkänslskalorna, självkänsla-totalt samt könsfördelning utläsas. Resultatet i tabellen visade att kreativiteten var lägre vid högre ålder medan självkänslan, både den totala men även de fem delskalorna, istället var högre hos de äldre ungdomarna. Aktivitetsvariabeln visade också lägre värde i de högre åldrarna. Kreativitetstestet bestod i att komma på så många sätt som möjligt att använda ett mjölkpaket och ett par exempel på det var: ”pennhållare”, ”blomkruka”, ”frölåda”, ”kartong”, ”burk”, ”färgburk”, ”smyckeförvaring”, ”askkopp”, ”täckmantel för sprit”, ”dricka öl ur”, ”groggvirke”, ”rulla cigaretter”, ”bong”, ”laptopkylare” och ”mobilhållare”. Att använda mjölkpaket som behållare, leksaker, djuraccessoarer, möbler, smycken och musikinstrument var exempel på olika användningsområden. Kreativitet-flöde variabeln tar bara hänsyn till antalet exempel och inte till användningsområden. Exempel på aktivitetsfrågornas svar var att ”umgås med vänner”, ”plugga”, ”musik” och ”träning”. ”Scouting”, ”gammaldans” och ”holiganism” förekom tillsammans med ”chillar”, ”är i garaget med min tjej” och ”inget”. På frågan om egna påhittade spel och lekar var det exempelvis ”olika festspel”, ”alkohollekar” blandat med ”aktiviteter för barn” och ”borgkubb” som försökspersonerna skrev.

Tabell 1

Statistik för variablerna i respektive åldersklasser

Variabel	Åldersklass*							
	1		2		3		Totalt	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
	(n = 18)	(n = 46)	(n = 47)	(n = 111)				
1. Kreativitet - flöde	17.33	(14.30)	12.22	(11.55)	12.11	(9.99)	13.00	(11.47)
2. Aktivitet	1.67	(1.78)	.80	(1.22)	1.02	(1.28)	1.04	(1.37)
3. Fysiska egenskaper	2.77	(.45)	2.90	(.49)	3.14	(.47)	2.98	(.49)
4. Färdigheter, talanger och begåvning	2.76	(.45)	2.83	(.41)	2.97	(.42)	2.88	(.44)
5. Psykiskt välmående	2.69	(.56)	2.88	(.55)	3.06	(.43)	2.93	(.52)
6. Relationer till familj	3.28	(.64)	3.29	(.53)	3.44	(.46)	3.35	(.52)
7. Relationer	3.17	(.28)	3.07	(.39)	3.18	(.33)	3.13	(.35)
8. Självkänsla (total)	2.93	(.38)	3.00	(.37)	3.16	(.32)	3.06	(.36)
9. Kön, pojkar	39 %		20 %		38 %		31 %	

*Åldersklasserna 1 = 17 år, 2 = 18 år, 3 = 19-21 år

Kreativitet-flöde min = 0, max = 61; Aktivitet min = 0, max = 7; Fysiska egenskaper, Färdigheter, talanger och begåvning, Relationer till familj, Relationer min = 14, max = 56; Psykiskt välmående min = 16, max = 64; Självkänsla total min = 72, max = 288

För att undersöka sambanden mellan variablerna i undersökningen gjordes en korrelationsanalys (se Tabell 2) med Pearsons korrelationsanalys metod. I tabellen ingår korrelationskoefficienter för variablerna självkänsla med de fem delskalorna samt kreativitet-flöde, kön, åldersklass och aktivitet. Självkänsla-total jämförs med variablerna åldersklass, kön och kreativitet-flöde. Självkänsla-totalt jämförs inte med delskalorna eftersom de är delarna av totalen. Korrelationsanalysen av variablerna visade en negativ korrelation mellan kreativitet och ålder. Ju äldre ungdomar var desto mindre kreativa i UUT testet. Aktivitet visade sig vara korrelerat med kreativitet. De ungdomar som var mest aktiva var också mer kreativa. Relationer till kamrater och lärare visade sig ha ett negativt samband med kreativitet. De ungdomar som skattade sig högt när det gällde denna typ av relationer var mindre kreativa i UUT-testet. Fysiska egenskaper, psykiskt välmående och självkänsla-totalt var signifikant korrelerat med kön. Det är flickor som ligger något högre än pojkarna på dessa skalor, dvs flickor skattar sig högre än pojkar avseende fysiska egenskaper och psykiskt välmående. Fysiska egenskaper, psykiskt välmående och självkänsla-totalt var också signifikant korrelerat med ålder. Det var åldersklass 3 som låg högre på dessa skalor. Relationer var signifikant negativt korrelerat med aktivitet. Relationer var signifikant negativt svagt korrelerat även med kreativitet-flöde. De ungdomar som skattade sig högt avseende relationer med kamrater och lärare var mindre kreativa och mindre aktiva på fritiden. De fem delskalorna självkänsla var inbördes korrelerade. Särskilt visade sig delskalan psykiskt välmående vara starkt signifikant korrelerat med fysiska egenskaper vilket innebär att ungdomar som skattar sig högt avseende fysiska egenskaper också upplever högre psykiskt välmående. Det fanns ingen korrelation mellan kreativitet-flöde och självkänsla-totalt i denna undersökning. På 90 % nivån fanns en svag negativ korrelation mellan kreativitet och självkänslodelskalorna fysiska egenskaper och relationer.

Tabell 2

Pearson korrelationskoefficienter mellan ingående variabler

Variabel	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Kreativitet-flöde									
2. Kön	.12								
3. Åldersklass	-.13*	.06							
4. Aktivitet	.20**	-.02	-.11	.653					
5. Fysiska egenskaper	-.12*	.24***	.28***	-.16**	.820				
6. Färdigheter, talanger & begåvning	.12	-.05	.18**	.10	.55***	.781			
7. Psykiskt välmående	.02	.25***	.26***	-.04	.71***	.56***	.853		
8. Relationer till familj	.05	-.07	.14*	-.16**	.43***	.37***	.52***	.853	
9. Relationer	-.12*	-.10	.06	-.34***	.49***	.41***	.48***	.47***	.656
10. Självkänsla-total	-.01	.09	.25***						

Not. Cronbach's alpha (fetstil) i diagonalen

* $p < .10$. ** $p < .05$. *** $p < .01$. (90 %, 95 % resp. 99 %)

Vidare undersöktes vilka prediktorer som hade störst förklaringskraft för kreativitet- flöde genom att genomföra en hierarkisk regressionsanalys med kreativitet-flöde som beroende variabel. Resultatet (se Tabell 3) och förklaringsmodellen som helhet visade att 8.5 % av variationen i kreativitet-flöde kan förklaras genom de medverkande variablerna tillsammans. I steg två där aktiviteter lagts till sågs en viss tendens att högre aktivitet på fritiden förklarade 4 % av kreativitet-flöde. När de fem självkänslskalorna lades till i steg tre ökade signifikansen i kön. I denna undersökning tenderade också kön att förutsäga högre kreativitet då att vara pojke kunde förklara 21 % av variansen i kreativitet.

Tabell 3

Hierarkisk regressionsanalys med Kreativitet-flöde som beroende variabel

	I		II		III	
	β	$SE(B)$	β	$SE(B)$	β	$SE(B)$
<i>Steg 1: Bakgrund</i>						
Kön	.12	2.36	.13	2.33	.21**	2.59
Ålder	-.14	1.51	-.12	1.50	-.12	1.55
<i>Steg 2: Alt. kreativitet</i>						
Aktiviteter			.18	0.79	.10	0.88
<i>Steg 3: Självkänsla</i>						
Fysiska egenskaper					-.31**	0.24
Färdigheter					.28**	0.23
Psykiskt välmående					.03	0.21
Relationer familj					.17	0.18
Relationer					-.12	0.30
F	1.85		2.53*		2.26**	
R ² justerad	.015		.040		.085	
ΔR^2			.033*		.085*	

Anm. $N = 111$, df (Steg 1) = 2,108; df (Steg 2) = 3, 107; df (Steg 3) = 8, 102.

* $p < .10$. ** $p < .05$. *** $p < .01$. (90%, 95% resp. 99%)

Diskussion

Att ge sig in i att undersöka kreativitet har varit en spännande utmaning som gett en vidgad syn på vad kreativitet är och hur forskning på området framskridit. Syftet med denna uppsats var att undersöka hur kreativitet är relaterat till självkänsla hos gymnasieungdomar. Självkänsla-total relaterat till kreativitet-flöde visade inget säkert statistiskt samband i denna undersökning. Två av självkänslotestets skalor gav negativ relationen till kreativitet. Trots de ringa resultaten i denna undersökning och att den inte är longitudinell tenderar den att relatera positivt med Robinson (2011) som menar att kreativitet avtar hos elever i skolan med stigande ålder. Detsamma gäller även Robinsons konstaterandet att självkänsla ökar med högre ålder kunde till viss del påvisas av resultatet i denna studie.

Relationer till kamrater och lärare visade en svag korrelation med aktiviteter på fritiden. Frågor i denna skala var exempelvis: ”Jag känner mig ofta ensam” (vändes), ”Jag känner mig blyg och tyst” (vändes), ”Jag har lätt att komma överens med andra”, ”Jag har många vänner”. Denna omvända korrelation skulle kunna tydas som att en person som har mer fokus på relationer inte i så hög grad till exempel skriver dikt, berättelser, tecknar eller andra aktiviteter som är mer av aktiviteter på egen hand. Fysiska egenskaper med påståenden som till exempel ”Jag har ett trevligt ansikte”, ”Jag bryr mig inte om hur jag ser ut” (vändes) eller ”Jag är bra i idrott och gymnastik” tenderade också att vara negativt korrelerade med variablerna aktivitet och kreativitet-flöde. Här tolkas resultatet som att större fokus på fysiska egenskaper visar på något minskande kreativitet. Aktivitet var signifikant korrelerat med kreativitet-flöde. Hoff (2003) samt Eliasson och Eriksson (2007) påvisade att aktivitetstestet kunde vara ett brett kreativitetsmått vilket också resultatet av denna undersökning i viss mån visade.

Kreativitet i skolan

I denna uppsatsprocess fanns en del att hämta i de valda artiklarna angående kreativitet i skolan. Torrance (1972) refererar till klassrumsobservationer som visade att kreativt tänkande var ett bra sätt kunna förutsäga framgång i undervisningen. De minst kreativa barnen blir mindre produktiva med öppna uppgifter medan de mer kreativa istället blir mer hämmade av begränsande uppgifter. Bournelli, Makri och Mylonas (2009) föreslog att en god lärandemiljö bör stimulera till ifrågasättande och främja barnets potential till kreativt tänkande. Att testa kreativitet genom att bara som i denna undersökning använda en parameter är inte optimalt. Det kanske var så att mindre produktiva individer i detta test hämmades av den öppna uppgiften att komma på så många sätt som möjligt att använda ett mjölkpaket på?

Att uttrycka sig kreativt kan även ses som ett terapeutiskt verktyg och ge utlopp för känslor (Levin, 2008). Denna möjlighet att uttrycka sig kreativt tas alltmer bort i den nya gymnasiereformen som startar från höstterminen 2011. Detta genom att kärnämnet estetisk verksamhet, där eleven väljer mellan musik/bild/dans/drama/slöjd, nu istället får lämna plats till förmån för, en för samtliga gymnasieelever, obligatorisk kurs i historia. Detta är inte i linje med Gardners (2009) nya tankesätt där han anser att förändringar som ständigt pågår ställer krav på nya sätt att tänka. Robinson (2011) sammanfattar skolans tuffa uppdrag att förutom erhalla eleven utbildning i att läsa, skriva och räkna även måste ge vidare kunskaper i entreprenörskap, innovation och kreativitet. Om tänkandet skriver även Robinson och menar att vi måste lära oss att vara kreativa. Hur kan vi lära oss det? Denna undersökning ger inte information om enskilda individers resultat men genom observation under testtillfället kunde en viss skillnad mellan grupperna iakttas. Några grupper i undersökningen verkade ha bra sammanhållning och det var mycket småprat och skratt mellan eleverna medan andra grupper utmärktes av ett mer obekvämt klimat. Det var ofta i de sistnämnda som många avslutade UUT-testet i förtid.

Skulle det varit möjligt att få ett annat resultat, speciellt på UUT-testet med en annan introduktion av testet? de Dreu, Baas och Nijstad (2008) menade att de positiva känslorna lycka och upprymdhet och de negativa känslorna ilska och rädsla ledde till ökad kreativitet. Och det kan ju även varit fallet att vissa av deltagarna i denna undersökning även drevs av ilska över att behöva göra testet, kanske på grund av grupppryck eller av rädsla för den undervisande läraren genom att det i slutändan kanske kunde visa sig i betyget om eleven valt att inte delta i undersökningen? de Bonos (1994) metod med de sex tänkande hattarna som symboliserar olika tankesätt skulle kunna vara en användbar metod i skolvärldens olika samarbeten? Under testsituationerna i denna studie kanske lite hattar kunde gett ett annat resultat på UUT-testet?

Styrkor och svagheter

Självkänslatestet ”Jag tycker jag är” är ett test med hög reliabilitet enligt manualen (Ouvinen-Birgerstam, 1999). För MH-skalan har 67 av 72 påståenden en signifikant korrelation ($p < .001$)

med totalresultatet. Även validitetstest som gjorts av testet anses det mäta det som instrumentet är avsett att mäta.

Aktivitetstestet hade tidigare använts på gymnasieflickor av Eliasson och Eriksson (2007) vilket ledde till valet att här använda det. I denna undersökning uppvisade aktivitetstestet förhållandevis låg reliabilitet. Det var frågorna om musik, dans, fantiserande, ensamhet och drömmar som togs bort i det slutliga sammanställande av resultatet eftersom den interna konsistensen hos indexet var lågt när samtliga frågor var med. De frågor som lades till i denna undersökning, frågorna om videofilmer och hemsidor, höjde dock värdet på Cronbach Alpha. Efter vissa förändringar av skalan var Cronbach Alpha 0.653. Denna skala bör dock utvecklas för att kunna användas till fullo. Att ha en enhetlig beräkningsgrund kan vara på sin plats till exempel enhetliga svars alternativ. Frågorna var av olika art och kanske man skulle göra subskalor till exempel med frågor om bild för sig, musik för sig etc. Denna undersökning avgränsades till att gälla hela åldersgrupper och fokuserade inte de enskildas resultat vilket i framtida studie är intressant att undersöka.

Under testtillfällena med ungdomarna kunde en viss utmattning märkas allt efter som testsituationen flöt på. När de kom till den sista uppgiften, Mjölkpakettestet, var många av deltagarna trötta och vid flera tillfällen skrev de bara några exempel trots att det var stor del tid kvar av den avsatta tiden. Detta dilemma hade inte uppmärksammats i testets förberedande arbete. I ett fortsatt arbete med liknande uppgifter kan det vara på plats att göra någon slags motbalansering och ändra på ordningen och ta det ”fria” i början eller i mitten.

I det inledande arbetet fanns även en tanke på att göra någon slags jämförelse mellan de olika programmen för att se om det förelåg några skillnader. Den ojämna spridningen mellan de olika programmen i studien gjorde att jämförelsen mellan programmen valdes bort i databearbetningen.

En annan av studiens svagheter var överrepresentation av det kvinnliga könet. Eleverna var från en mellansvensk stad med endast en gymnasieskola varför studiens generaliserbarhet är begränsad. I framtida forskning kan det därför vara av vikt att få en större spridning av ungdomar från olika typer av gymnasieskolor och med större variation av kommuner i olika delar av landet.

Vad som föranledde olika beteende i grupperna som testen i denna studie utfördes på, kanske kan förklaras av något som Csikszentmihályi (1996) menar: oro över hur man uppfattas av andra eller självupptagenhet som blir ett hinder för att uppleva flow. Guildford (1950) kom till slutsats om tester av kreativa förmågor och kriterier troligen kommer att ha generellt låg tillförlitlighet vilket även denna undersökning har resulterat i. Dock är det ju inte så att det svårbedömda är mindre viktigt som kan resultera i att ge upp dessa försök och istället ge de mer lättbedömda frågorna högre vikt.

Ett par av pojkarna i undersökningen utmärkte sig under UUT-testet. I flera grupper kunde de, trots uppmaningen att inte samtala under testet, prata ljudligt tvärs över rummet om sina förslag och de verkade triggade av någon tävlingsdrift. ”Verb är sådant som man kan göra, till exempel kön” skriver Elvin-Nowak och Thomson (2003) och menar att kön inte är ett substantiv utan snarare en verbform varvid kön hänger ihop med att göra - att göra kön. Vårt behov av bli bekräftade tar sig olika uttryck. Vi gör i alla situationer på sådana sätt att vi har störst möjlig chans att uppfattas och bekräftas av oss själva och andra. Att göra kön på rätt sätt är därför en viktig del av att stärka självkänslan och att vara en tillräcklig och värdig person. Dessa killar kanske blev bekräftade i sitt sätt att låta göra sig hörda under arbetet med ”mjölkpaketet”.

Framtida forskning om kreativitet relaterat till självkänsla

Robinson (2011) anser att kreativitet är den största gåvan till mänsklig intelligens och ju mer komplex vår värld blir desto mer kreativa måste vi vara för att möta nya utmaningar. Isen,

Daubman och Nowicki (1987) påpekar vikten av att låta medarbetare känna känsla av kompetens, egenvärde och respekt. Detta borde även skolans aktörer, elever och medarbetare, få känna i högre grad. Forskning i och om självkänsla hos elever och personal i svensk skola i allmänhet och om kreativitet i denna verksamhet i synnerhet föreslås här.

I Kaufman och Baers (2002) undersökning om kreativitet och depression med resultat att kvinnliga poeter visade ökad psykisk ohälsa där en orsak kunde vara att de kvinnor som blir erkända har en känslighet för yttre påverkan som kan orsaka stress och psykisk ohälsa. Idag är det i högre grad flickor som tar sig fram genom utbildningssystemet. De har kanske lättare att anpassa sig till det lydnadsprojekt (Wiklund, 2001) som utbildningssystemet till stor del än i dag utgör? Forskning om genus och kreativitet i svensk skola för de äldre stadierna föreslås här vidare.

Torrance (1971) studie som visade att de missgynnade svarta barnen i avsaknad av dyra leksaker och spel utvecklade en improvisationsförmåga av andra material. Vad reklam och media har för del i svenska barn- och ungdomars självbild och kreativitet kan vara ett område att forska vidare på.

I Harrington, Block och Blocks (1987) studie med Rogers kreativitets teori i fokus refererade de till Rogers teori om kreativitet med tankar om att barn som växer upp med föräldrar som tillhandahåller en miljö av psykologisk stabilitet, frihet och icke-dömande låter barnen utveckla sin kreativa förmåga. Det är intressant vid forskningsstudier med vissa frågor som är så självklara men ändå får en annan tyngd när evidens i frågan tagits fram. Föreslår forskning på hur man blir en god förälder som kan tillhandahålla en miljö som främjar barnets kreativitet.

Csikszentmihaly (1996) menade att i känslan av flow glömmen individen sig själv, tid och rum och där stor blyghet, oro över hur man uppfattas av andra eller överdriven självupptagenhet kunde vara hinder för kreativitet. I adolescensen pågår många förändringar hos individen både fysiska, psykologiska och sociala. På många av dessa områden finns förhoppningsvis möjlighet att brygga över hindren med större uppmärksamhet hos vuxenvärlden. Ännu ett område för vidare forskning och en forskning som också kan vinna på att göras över längre tid vilket också föreslås av Williams (2002). Han menar att självförtroende främjar kreativitet genom att göra individerna mer motståndskraftiga mot att möta negativ feedback.

I sin artikel avslutar Jackson och Messick (1965) med en fundering om att den dag man har konstruerat en teori om kreativitet är samma dag som man vet hur man konstruerar ett poem. May (2005) beskriver i mer poetiska ord att "kreativiteten uppstår ur spänningen mellan spontanitet och begränsningar och de senare tvingar (som blodbankerna) spontaniteten in i de olika former som är nödvändiga för konstverket eller dikten" (s. 109).

Referenser

- Amabile, T. (1996). *Creativity in context*. Oxford: Westview press.
- Amabile, T. M., Hennesy, B. A., & Grossman, B. A. (1986). Social influences on creativity: The effects of contracted-for reward. *Journal of Personality and Social Psychology, 1*, 14-23.
- Baer, J. (1997). Gender differences in the effect of anticipated evaluation on creativity. *Creativity Research Journal, 10*, 25-31.
- Baer, J. (1998). Gender differences in the effects of extrinsic motivation on creativity. *Journal of Creativity Behavior, 32*, 18-37.
- Baer, J., & Kaufman, J. C. (2008). Gender differences in creativity. *Journal of Creative Behavior, 42*, 75-105.
- Branden, N. (2001). *The psychology of self-esteem*. San Francis, CA: Jossey- Bass. (Original work published 1969)
- Bournelli, P., Makri, A., & Mylonas, K. (2009). Motor creativity and self-concept. *Creativity Research Journal, 21*, 104-110.
- Buzan, T. (2001). *Kreativ Intelligens*. Stockholm: Svenska förlaget.
- Cast, A., & Burke, P. J. (2002). A Theory of Self-Esteem. *Social Forces, 80*, 1041-1068.

- Csikszentmihályi, M. (1996). *Flow: Den optimala upplevelsens psykologi*. Stockholm: Natur och kultur.
- Cullberg Weston, M. (2009). *Självkänsla på djupet: En terapi för att reparerera negativa självbilder*. Stockholm: Natur och kultur.
- de Bono, E. (1994). *Verklig Kreativitet*. Jönköping: BrainBooks.
- de Dreu, C. K., Baas, M., & Nijstad, B. A. (2008). Hedonic tone and activation level in the mood-creativity link: Toward a dual pathway to creativity model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 739- 756.
- Egidius, H. (2005). *Natur & Kulturs Psykologilexikon*. Stockholm: Natur och kultur.
- Eliasson, C., & Eriksson, H. (2007). *På spaning efter kreativiteten och dess självbild: En studie av unga kvinnor*. Psykologexamenuppsats: Lunds Universitet.
- Elvin-Nowak, Y., & Thomson, H. (2003). *Att göra kön. Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Esbjörnsdotter, B. (1999). *Född fri: Självkänsla och självförtroende*. Jönköping: BrainBooks.
- Fodor, E. M., & Greenier, K. D. (1995). The power, self-affect and creativity. *Journal of Research in Personality*, 29, 242-252.
- Gardner, H. (1999). *Intelligenserna i nya perspektiv*. Jönköping: BrainBooks.
- Gardner, H. (2009). *Fem sätt att tänka: Av betydelse för framtiden*. Lund: Studentlitteratur.
- Guilford, J. P. (1950). Creativity, *The American Psychologist*, 9, 444-454.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York, NY: McGraw-Hill, Inc.
- Harrington, D. M., Block, J., & Block, J. H. (1987). Testing aspects of Carl Roger's theory of creative environments: Child-rearing antecedents of creative potential in young adolescents. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 51-856.
- Hoff, E. (2003). *The Creative World of Middle Childhood* (Doctoral dissertation). Lund University.
- Isen, A. M., Daubman, K. A., & Nowicki, G. P. (1987). Positive affect facilitates creative problem solving. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6, 122-131.
- Jackson, P., & Messick, S. (1965). The person, the product and the response: Conceptual problems in the assessment of creativity. *Journal of Personality*, 33, 309- 329.
- Kaufman, J. C., & Baer, J. (2002). I bask in dreams of suicide: Mental illness, poetry and women. *Review of General Psychology*, 3, 271-286.
- Kemple, K. M., David, G. M., & Wang, Y. (1996). Preschoolers' creativity, shyness and self-esteem. *Creativity Research Journal*, 4, 317-326.
- Kim, K. H. (2006). Can we trust creativity test? A review of the Torrance test of creativity thinking (TTCT). *Creativity Research Journal*, 18, 3-14 .
- Koestler, A. (1964). *The act of creation*. New York, NY: Dell.
- Kozbelt, A., Beghetto, R. A., & Runco, M. A. (2010). *Theories of creativity, The Cambridge handbook of creativity* (ss. 20-47). New York, NY: Cambridge university press.
- Levin, C. (2008). *Creativity in the school context* (Doctoral dissertation). Lund University.
- May, R. (2005). *Modet att skapa*. Natur och Kultur: Stockholm.
- Ouvinen-Birgerstam, P. (1999). *Jag tycker jag är: Manual*. Stockholm: Psykologiförlaget AB.
- Robinson, K. (2011). *Out of our minds: Learning to be creative*. Chichester: Capstone Publishing.
- Silvia, P. J., & Philips, A. G. (2004). Self-awareness, self-evaluation, and creativity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 8, 1009-1017.
- Sjöberg, L. (2009). Bortom Big Five: Konstruktion och validering av ett personlighetstest. http://swoba.hhs.se/hastba/abs/hastba2008_007.htm, 110715.
- von Stumm, S., Chung, A., & Furnham, A. (2010). Creative ability, creative ideation and latent classes of creative achievement: What is the role of personality? *Psychology of Aesthetics, Creativity and the Arts*. doi: 10.1037/a0020499.

- Torrance, P. (1971). Are the Torrance test of creativity thinking biased against or in favor of "disadvantaged" groups? *Gifted Child Quarterly*, 15, 75-80.
- Torrance, P., & Philips, V. K. (1972). Development of ego control through creative activities. *Gifted Child Quarterly*, 16, 271-274.
- Torrance, P. (1972). Predictive validity of the Torrance test of creative thinking, *Journal of Creative Behavior*, 6, 236-252, 272.
- Verhaegen, P., Joormann, J., & Khan, R. (2005). Why we sing the blues: The relation between self-reflective rumination, mood and creativity. *Emotion*, 2, 226-232.
- Wiklund, U. (2001). *Den lydiga kreativiteten: om barn, estetik och lärande*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB.
- Williams, S. D. (2002). Self-esteem and the self-censorship of creative ideas. *Personell Review*, 31, 495- 503.